

Юрченко О. В.

викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Однією з форм швидкого реагування на кризові ситуації, інструментом впровадження соціальної політики виступає професійна соціально-педагогічна діяльність. Змістом її є надання допомоги людям, що потрапили у складну життєву ситуацію, шляхом діагностування їхніх проблем, прогнозування, посередництва, інформаційно-консультативної діяльності, прямої педагогічної і психологічної підтримки, яка стимулює власні сили клієнтів. Комплексність проблем соціально-педагогічної роботи, складність об'єктів і суб'єктів соціальних перетворень, необхідність при обмеженому об'ємі соціальних ресурсів одержання максимально значимого і ефективного результату – все це вимагає технологізації соціально-педагогічної роботи, а специфіка цього виду діяльності визначає характер тих технологій, які використовуються соціальними педагогами.

Термін «соціально-педагогічна технологія» з'явився порівняно недавно. Однак, це зовсім не означає, що соціально-педагогічні технології взагалі в країні не використовувались. В даному випадку можна відмітити той же феномен, що і в соціальній роботі: соціальною роботою, як професійною, так і непрофесійною займались, але називалась вона іншими термінами.

Поняття «соціально-педагогічні технології» формується у науковому апараті соціальної роботи та соціальної педагогіки і тісно пов'язано з такими поняттями, як «педагогічні технології» і «соціальні технології». «Соціально-педагогічна технологія є інтегративним різновидом соціальної і педагогічної технологій».

На сучасному етапі педагогічна технологія (від грец. *techne* – мистецтво, майстерність, вміння + *logos* – вчення) – сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, способів, прийомів, засобів (схем, креслень, діаграм, карт) у навчально-виховному процесі.

Термін «педагогічні технології» вперше з'явився у працях В. Бехтерева, І. Павлова, А. Ухтомського, С. Шацького та ін. як наслідок використання технічних засобів навчання у школі в 20-х роках ХХ століття. З плином часу сутність терміну досліджувалася і змінювалася (В. Беспалько, І. Лернер, В. Паламарчук, Г. Селевко та ін.). У широкому розумінні педагогічні технології розглядають як системну сукупність і порядок функціонування усіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей; організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу [2, с. 278].

Поняття «соціальні технології» виникло у соціології і пов'язується з відтворенням і програмуванням результатів, які закладені у соціальних процесах. Різновидністю соціальних технологій є технології діяльності соціального працівника, які найбільш близькі до діяльності соціального педагога. Зміст, принципи, функції, методи соціальних технологій вивчали Н. Басов, І. Грига, А. Капська, М. Лукашевич, І. Мигович, П. Павленюк, В. Сидоров, Є. Холостова та ін. Шляхом досліджень дійшли висновку, що соціальні технології складні та багатопланові.

Під соціальною технологією будемо розуміти сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються соціальними службами, окремими закладами соціального обслуговування, соціальними працівниками з метою досягнення успіху соціальної роботи та забезпечення ефективності реалізації завдань соціального захисту населення.

Вимогами до соціальної технології є:

➤ наявність стратегічної програми, у межах якої буде розв'язуватися проблема;

- алгоритм послідовності операцій для досягнення поставленої мети;
- неперервність зв'язку з клієнтом;
- динамізм змісту, форм і методів соціальної роботи;
- наявність критеріїв оцінки ефективності діяльності фахівця.

Поняття «соціально-педагогічна технологія» з'явилася у 90-х роках минулого століття у зв'язку із становленням соціальної педагогіки як науки. Технологічний процес досліджували і розробляли відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема Г. Вороніна, Ю. Василькова, М. Галагузова, А. Капська, Р. Овчарова, М. Шакурова та ін. Але однозначності у визначенні терміну немає.

Варіант Л. Мардахаєва передбачає алгоритм структури соціально-педагогічної технології (незалежно від суб'єкта та об'єкта її реалізації) у вигляді п'яти взаємозв'язаних етапів: діагностико-прогностичний; етап вибору (розробки оптимальної) технології; етап безпосередньої підготовки до реалізації обраної технології; реалізаційний; експертно-оцінний [3]. До цього слід додати, що при розгляді структури процесу реалізації соціально-педагогічної технології в неї включаються як складові – суб'єкт, об'єкт та умови реалізації.

На підставі аналізу різних підходів до визначення технології соціально-педагогічної діяльності у малій енциклопедії соціального педагога визначено, що технологія соціально-педагогічної діяльності – це практична діяльність соціального педагога, для якої характерна раціональна послідовність використання різних методів та засобів з метою досягнення ефективних результатів.

Соціально-педагогічна технологія передбачає певну програму діяльності, що може існувати в готовому вигляді або спеціально розроблятися з урахуванням індивідуальних особливостей об'єкта [2]. Кожна технологія включає: особливості об'єкта та соціально-педагогічну проблему; опис обраного варіанту діяльності; рекомендації щодо реалізації. Соціально-

педагогічні технології, як і будь-які педагогічні технології, вибудовуються згідно критеріїв технологічності:

– системності (наявність логіки процесу, взаємозв'язку частин, цілісність), керованості (можливість діагностики досягнення цілей, планування процесу);

– ефективності (побудова згідно до результатів і оптимальних затрат, гарантія певного стандарту);

– відтворюваності (можливість застосування в подібних умовах іншими суб'єктами).

Основу технологічного процесу складає алгоритм дій (операцій). Розробники соціально-педагогічних технологій пропонують п'ять взаємозалежних етапів:

- 1) діагностико-прогностичний;
- 2) вибір (розробка) оптимальної технології;
- 3) безпосередня підготовка до реалізації обраної технології;
- 4) реалізаційний;
- 5) експертно-оцінний.

Соціально-педагогічні технології – це інтеграція педагогічної та соціальної технології, яка має свою структуру і вимагає від фахівця алгоритму виконання всіх операцій. А це означає, що соціально-педагогічна діяльність повинна мати власні технології.

Розробити класифікацію соціально-педагогічних технологій допоможуть спільні ознаки (критерії):

- характер, який допомагає виділити тип технологій – загальні чи спеціальні технології;
- мета діяльності визначає цільове призначення технології – цільові чи комплексні технології;
- об'єкт застосування. Таким критерієм можуть виступати наступні характеристики клієнта:

– соціальна – школяр, студент, сім'я, ув'язнений, військовослужбовець та інші;

– вік – дитина, підліток, молодь, люди похилого віку тощо;

– особливості відхилені від норми – поведінка, емоції, побут тощо;

– кількість – особа, група, колектив, спільнота;

➤ місце застосування – освітні установи, спеціалізовані центри, місце проживання тощо;

➤ спосіб реалізації:

– провідний метод – гра, діяльність, психодрама, консультації тощо;

– сукупність основних методик;

– авторські методики.

Наведені критерії класифікації дозволяють виділити такі дві соціально-педагогічні технології:

1) загального типу – соціально-педагогічна робота;

2) спеціальні – діагностичні, діагностично-прогностичні, консультативні, реабілітаційні, корекційні, виховні, патронажні, профорієнтаційні тощо.

Отже, виходячи із теоретичного аналізу соціально-педагогічних технологій і дефініції соціально-педагогічної діяльності, соціально-педагогічна технологія розглядається нами як послідовна, поетапна реалізація скоординованих педагогічних дій, операцій, процедур, що забезпечують досягнення мети і одержання оптимальних прогнозованих результатів соціально-педагогічної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Будник О. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності: дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Будник Олена Богданівна. – Житомир, 2015. – 552 с.

2. [Литвиненко С. А.](#) Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис.

... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Литвиненко Світлана Анатоліївна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : 2005. – 40 с.

3. Макаренко А.С. Избранные произведения: В 3-х т. / Антон Семенович Макаренко. – К. : Рад. шк., 1985.